

Könyvismertetések.

Trostler József: Király György emléke. Élete és irodalmi működése. Ethika-Könyvtár kiadása, Budapest 1922. Az Ethika-Könyvtár, melynek maradandó büszkesége lesz Király György „Magyar ösköltészet”-ének kiadása, most külön füzetben örökíti meg nagyszerű munkatársának emlékezetét. Trostler Józsefnek biztos kézzel összefogott, a tragikus életet s a heroikus alkotást mélyrenyúló szempontok alapján elemző, rövidségében is zárt, mindvégig a frissen sajtó fájdalom páto-szától átnemesedő kis tanulmánya vezeti be a füzetet, melynek második felét Király irodalmi munkásságának teljes bibliografiája tölti be. 271. szám: könyv, értekezés, tanulmány, cikk, bírálat, ismertetés, polémia, fordítás, szerkesztés, — vajjon hány hivatalos nagyság, hány akadémikus és egyéb bálvány alkotott mennyiségben és minőségben ennyit a magyar tudományban és irodalomban? Csodálatosan gazdag élet, tragikus torzó, de csonkaságában is harmónikusan szép, tömör egész, valóban mint egy remek antik torzó. Non omnis moriar, multaque pars mei vitabit Libitinam... Most már itt van előttünk elveszithetetlenül együtt, ami Király Györgyből megmaradt; hálásak vagyunk Trostlernek ezért az avatott kézzel faragott siremlékért, mely búske emléks egyben élő szemrehányás, némaságában is kiáltó vád a mai elvakultság és értetlenség, csahos gyűlölködés és tobbzó tehetségtelenség ellen. Magyar tudós sorsa 1922-ben... Lesz-e föltámadás? Hinni kell, mert hinni jó... Révay József.

Három lírai bemutató. 1. Szabó Lőrinc: Föld, erdő, Isten. 1922. Kner Izidor kiadása Gyoma. 8r. 52 lap. 2. Erdélyi József: Ibojalevél. Versek. A Táltos kiadása Budapest, 1922. 8r. 64 lap. 3. Déry Tibor: Ló, buza, ember. (Versek 1921—22.) Verlag Julius Fischer, Wien, 1922. 8r. 45 lap.

Ady kora a magyar valóság új költői meghódításának s ezzel együtt a nyújthatóvá, kétértelművé vált, az epigónok, Petőfi és Arany elősdiék száján, sikátorokban, piacon, szőszéken, katedrán, újságok vezércikkeiben szegényedő, fakuló, haldokló nyelv felszabadításának, deromantizálásának a kora. Ady a hidverés, Babits a hidavatás költője. Kortársaik önálló hanggal s eszközzel vesznek részt a hódításban, a hidverésben és hidavatásban. Erejük jórészt megemészti az elhárításnak, az eredmények biztosításának munkája s van-

nak akik már csak néma, hangtalan szemlélői a küzdelem utolsó fázisának. Kassák néhány, addig észre sem vett területen folytatta a hódítást, önálló provinciát teremtett magának, de megfelelő nyelv híjján egyelőre be kellett érnie a már fölszabadított nyelvrétegek intellektualizálásával.

Az Ady-kornak alig van olyan költője, akinek ne akadt volna bolygója, utánzója. Annál inkább számon kell tartanunk az új nemzedék költői közül azokat, akik saját törvényük szerint futják pályájukat.

Szabó Lőrinc arca, hanglejtése teljesen egyéni. Ha versei alatt nem olvasnók a nevét, akkor sem lehetne senki máséval összecserélnünk. Kezdetből fogva átlátszó, föltalan levegőben él. Őt már nem bántja az elhárítók, szublimálók ideges nyugtalansága, látását nem homályosítja váratlan akadály s az így megmaradt energiatöbbletet a nyelvi kifejezés formáira fordíthatja. A XX. század minden költőjének középponti problémája: az érzésnek és intellektusnak egymáshoz való viszonya. Szabónál az egyensúlyozottság viszonyában jelentkezik a két összetevő. Ezért fordulhat szinte egyidőben Omar Khajjam és Baudelaire, Coleridge és Goethe érett prózájának egyetlen örököse Stifter, Shakespeare és Theokritos felé, ezért írhat ő, a nagyváros, a civilizáció fia idilleket, mert csak az idill strukturája tűr meg egymás mellett érzést és intellektust ilyen egyensúlyozottan, de viszont éppen ezért nem olvadhat eggyé a természettel annyira, hogy el tudná feledtetni a nagyvárost. Van még egy vonása Szabónak — s ezzel ma szinte egyedül áll —: versei annyira egy hangulatnak és állandó lelki hőfoknak, ünnepiességeknek a kifejezői, hogy a kötetben cím nélkül, ciklikusan illeszkednek egymáshoz. (Nem véletlen, hogy lírai panteonjában ott találjuk Stefan Georget is.) Belső architektúrájuk oly szilárd, hogy lemondhatnak a külső formai zárttság sőt (egy eset kivételével) a rim közreműködéséről is. Az egész kötetben nincs egy felesleges sor, nincs egy felesleges vers. Zavartalan, tiszta lírai bemutató...

Erdélyi Józsefnek a nevétől kezdettől fogva elválaszthatatlan a népies jelző. De a népieséggel ezuttal üres szó. Az irodalomtörténeti analógiák is legfőljebb csak egyre jók: azt mondják, hogy itt egészen más fajta, nem retrospektív, hanem azt lehetne mondani — előre néző népieséggel van dolgunk. Mert Erdélyiben is megvan az érzés és intellektus modern kettőssége,